הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר זמנים

משנה למלך על משנה תורה, הלכות חמץ ומצה

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות חמץ ומצה

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-חמץ-ומצה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611161024v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ג 4
הלכה ו 5
הלכה ז 7
הלכה ח 10
פרק ב 11
הלכה ח 11
הלכה ט 12
הלכה י 12
הלכה יא 13
הלכה יב 16
הלכה יג 17
הלכה יד 18
פרק ג 19
הלכה ח 19
הלכה יא 19
פרק ד 21
הלכה ג 21
פרק ו 22
הלכה א 22
הלכה ב 24
הלכה יב 24
פרק ז 24
הלכה ח 24

פרק א

הלכה ג

אינו לוקה משום בל יראה ובל ימצא אא"כ קנה חמץ בפסח או חימצו כדי שיעשה בו מעשה אבל אם היה לו חמץ קודם הפסח ובא הפסח ולא בערו אלא הניחו ברשותו אע"פ שעבר על שני לאוין אינו לוקה מן התורה מפני שלא עשה בו מעשה ומכין אותו מכת מרדות. דין זה מבואר בתוספתא דקתני המשייר חמץ בפסח והמקיים בכלאים אינו לוקה כמ"ש הרב המגיד ז"ל. ודע שראיתי להתוס' פרק כל שעה (דף כ"ט ד"ה רב) שכתבו ומכאן מוכיח ר"י שהמשהה חמץ בפסח ודעתו לבערו אינו עובר באותה שהייה דאי אמרת עובר אכתי [אמאי] מעל לר' יוסי הא מיד כשיפדה אותו הוא שלו ומודה רבי יוסי דשלך אי אתה רואה אלא ודאי לא עבר וטעמא משום דלא יראה ניתק לעשה ולכך אינו עובר כשמבערו לבסוף ע"כ. ומ"ש התוס' ודעתו לבערו לאו למימרא שאם אין דעתו לבערו דלוקה שהרי כל לאו הניתק לעשה אף שאין בדעתו לקיים העשה אינו לוקה כל זמן שהוא באפשרות שיקיים העשה אלא כונתם היא דנהי דאינו לוקה מ"מ איסורא קא עביד במה שאינו מקיים העשה ועובר על הלאו כיון שאין בדעתו לקיים העשה וכל שבדעתו לקיים העשה אפילו איסורא ליכא אבל לענין מלקות אין חילוק דאפילו אם אין בדעתו לקיים העשה אינו לוקה, ועיין מ"ש התוס' (דף כ"ח) ד"ה וחמץ ודוק:

והנה עיקר דברי ר"י הללו שכתב דלאו זה דלא יראה הוי ניתק לעשה הוא חידוש גדול בעיני. שוב ראיתי שדברי ר"י לימוד ערוך הוא בידינו בפסחים (דף צ"ה) דאמרינן התם בפרטיה מאי קא ממעט ליה לא יראה ולא ימצא דדמי ליה דהאי אינו לוקה דהוי לאו הניתק לעשה והאי אינו לוקה דהו"ל לאו הניתק לעשה ע"כ. וכ"כ התוס' שם דמסוגיא זו מוכח כסברת ר"י דלא יראה הוי לאו הניתק לעשה. ובפירוש הדבר דהיכי הוי לא יראה לאו הניתק לעשה פירש"י שם דה"ק לא יראה ואם נראה תשביתנו לעולם הוא בעמוד והשבת כל ימי המועד ע"כ. (א"ה ע"כ צריכין אנו לומר דהאי עמוד והשבת היינו לבערו מן הבית דבזמן איסורו אינו יכול לבטלו ולפי זה קשיא לי ממ"ש רש"י גופיה בריש פ"ק דפסחים (דף ד') דהשבתה האמורה בתורה היא הביטול ואין לביעור עיקר מן התורה כמבואר סי' תל"א וזה הוא דעת הרמב"ם פ"ב כמ"ש מרן שם). ולפי זה יש לתמוה על רבינו שכתב דאם קנה חמץ בפסח או חימצו דלקי משום דעשה מעשה והרי לפי סוגיא זו מוכח דטעמא דאינו לוקה היינו משום דלא יראה הוי ניתק לעשה וא"כ אפילו עשה בו מעשה אינו לוקה דלגבי לאו הניתק לעשה אין חילוק בין עשה בו מעשה ללא עשה בו מעשה. והנראה דרבינו ז"ל דחה סוגיא זו מהלכה משום דאתיא דלא כהלכתא במאי

דקאמר דלאו דלא תוציא הוי לאו הניתק לעשה וזה אינו דהא קי"ל דאם הוציאו נפסל ואסור באכילה מקרא דובשר בשדה טרפה לא תאכלו. וסמך רבינו על התוספתא דקתני המשייר חמץ בפסח והמקיים בכלאים אינו לוקה ומשמע דהיינו טעמא דהמשייר חמץ לית ביה מעשה דומיא דהמקיים בכלאים ותוספתא זו נראה דפליגא על אותה סוגיא הנזכרת וזה פשוט. (א"ה ובתשו' הריב"ש סי' ת"א מבואר כדברי הרמב"ם יע"ש. ועיין בחידושי הלכות שהוכיח מדברי רש"י והתוס' דל"ג בגמרא דהוי לאו הניתק לעשה. ובס' דבר שמואל סי' ל"ח הוקשה לו קושית הרב המחבר ותירץ דאיירי שחל שביעי של פסח בשבת וקנה חמץ בו ביום מן הנכרי שאי אפשר לקיים בו מצות שריפה ע"כ. ומהר"ר צבי אשכנזי בתשובה סי' מ"ב תמה עליו שהרי הר"ם פסק כחכמים דמפרר וזורה לרוח או מטיל לים וא"כ אי אפשר לחייבו משום שאינו יכול לשרוף בשבת שהרי יכול הוא לפרר ולזרות לרוח או להטיל לים ע"כ. ויש לתמוה עליו שהרי כתב ה"ה בפ"ג דהמוצא חמץ ביו"ט אע"פ שלא ביטל אינו יכול לשורפו ביו"ט ולא לפררו ולזרותו לרוח יע"ש, ואיך פשיטא ליה להיתרא אפילו בשבת. אך אכתי יש להתבונן אמאי הוצרך לאוקמי דחל שביעי של פסח בשבת והלא אף בחול אסור לשורפו. אמנם עיקרן של דברים כך הוא דביו"ט אע"ג דאינו יכול לשורפו ולא לפררו מ"מ כיון דלא אסיר אלא מדרבנן לא קרינן ביה שבטל העשה דזה אנוס הוא שאסרו חכמים את הדבר אבל בשבת דמן התורה אינו יכול לשורפו וגם לא לפררו דאע"ג דלדעת רשב"ם מותר לפרר הלחם בשבת דלא מצינו טוחן אחר טוחן וכמ"ש הר"ן בפ' כלל גדול וכן פסק מור"ם בספר המפה סימן שכ"א מ"מ לדעת הרמב"ם אסור לפרר הלחם בשבת דהוי תולדה דטוחן וכמ"ש בתשובת הרשב"א שהביא מרן בכ"מ פכ"א מהלכות שבת דין י"ח וכן נראה מדברי הרב בעל תה"ד שהביא מרן סי' שכ"א וע"ש. ועוד נראה דבנדון כזה שצריך לפרר עד אשר דק כדי לזרותו לרוח כ"ע מודו דהוי תולדה דטוחן וחייב חטאת וכדמוכח מדברי התוספות שבת (דף קי"ד:) יע"ש. וכיון שכן נמצא שאינו יכול לקיים העשה וזהו שהוצרך הדב"ש לאוקמה בשבת דוקא):

הלכה ו

אין חייבין כרת אלא על אכילת עצמו של חמץ אבל עירוב החמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי וכל הדומה להם מדבריהם שהחמץ מעורב בהם אם אכלן בפסח לוקה ואין בו כרת שנאמר כל מחמצת לא תאכלו. בפרק אלו עוברין (דף מ"ג.) אמרינן מאן תנא דחמץ דגן גמור ע"י תערובת ונוקשה בעיניה בלאו א"ר יהודה אמר רב ר"מ היא וכו' שמעינן ליה לר"מ נוקשה בעיניה בלאו וכ"ש חמץ דגן גמור ע"י תערובת רב נחמן אמר

ר"א היא דתניא על חמץ דגן גמור ענוש כרת ועל עירובו בלאו דברי ר"א וכו' ושמעינן ליה לר"א דאמר חמץ דגן גמור ע"י תערובת בלאו וכ"ש נוקשה בעיניה ור"נ מ"ט לא אמר כרב יהודה אמר לך דלמא ע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ דגן גמור ע"י תערובת לא ורב יהודה מ"ט לא אמר כר"נ אמר לך ע"כ לא קאמר ר"א התם אלא חמץ דגן גמור ע"י תערובת אבל נוקשה בעיניה לא אמר תניא כותיה דרב יהודה וכו'. והנה הטור ז"ל סי' תמ"ב כתב וז"ל כל דבר שאינו חמץ גמור אלא תערובת חמץ כגון כותח הבבלי ושכר המדי וחומץ האדומי וזיתום המצרי או חמץ בלא תערובת אלא שאינו חמץ גמור והוא שחכמים קורין אותו חמץ נוקשה כגון זוהמא של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים כל אלו לר"א הם בלאו ואין בהני כרת ע"כ והקשה עליו מרן הב"י דבגמרא מוכח דהלכתא כר"י דקאמר דע"כ לא קאמר ר"א אלא חמץ גמור ע"י תערובת אבל נוקשה בעיניה לא קאמר מדאמרינן תניא כותיה דר"י וכו' ומדברי מרן שם בתירוץ קושיא זו נראה שהיה גורס דר"נ יליף נוקשה מתערובת בהוא הדין ואחרי בקשת המחילה הראויה נ"ל דאי אפשר להלום גירסא זו על פי סוגית הגמרא דאמרינן ור"נ מ"ט לא אמר כר"י אמר לך דלמא ע"כ לא קאמר ר"מ התם אלא נוקשה בעיניה אבל חמץ דגן גמור ע"י תערובת לא ואם איתא דר"נ ס"ל דשוים הם אימא דר"מ דקאמר דנוקשה עובר בלאו ה"ה לתערובת ומאי אולמיה דר"א דלא קאמר דעובר בלאו אלא תערובת ומוקמת מתני' כותיה מר"מ כיון דנוקשה ותערובת שקולים הם. ובעיקר תירוצו של מרן שכתב דמאי דאמרינן תניא כותיה דרב יהודה הוי אליבא דרב יהודה דס"ל דחמץ ע"י תערובת חמור מחמץ נוקשה לא יכולתי להלום דבריו וצ"ע. (א"ה וכבר השיגו הב"ח יע"ש ועיין בספר פר"ח (דף י"ז) שכתב על קושית מרן דלק"מ דלמסקנא דאתי הך ברייתא כרבנן לעולם מצי סבר ר"א דנוקשה בעיניה בלאו). ואיני מבין דבריו דכיון דשמעינן מהך ברייתא דתערובת חמיר מנוקשה ולא שמעינן ליה לר"א דאסר אלא בעירוב מנ"ל לאפושי פלוגתא בינייהו ולומר דלר"א לקי נמי אנוקשה. והא דאמרינן בגמרא מאן שמעת ליה דדריש כל ר"א ואילו נוקשה לא קאמר לאו למימרא דאם היינו יודעים דיש שום תנא דדריש כל לא הוה ק"ל דהא ליתא דאטו תנאי שקלת מעלמא וכיון דסוף סוף שמעינן מינה דתערובת חמיר תקשי לרב נחמן: אמנם בעיקר הקושיא שהקשה מרן על הטור נ"ל לתרץ דהטור הוקשה לו בדברי הגמ' שלש קושיות. חדא מאי דקשיא להו להתוס' דמאי סייעתא מייתי לרב יהודה מדלא הזכיר ר"א חמץ נוקשה אימא משום דכ"ש הוא ותו אמאי לא אייתי סייעתא לרב יהודה מהברייתא עצמה שהביא ר"נ ומאי אולמיה דהאי ברייתא מהאי, ותו דכפי סברת ר"נ דס"ל דנוקשה בעיניה חמור

מתערובת היכי יליף לר"א דעל תערובת חמץ עובר בלאו מריבויא דמחמצת אימא דלא אתא לרבות אלא נוקשה שהוא החמור אבל תערובת אימא בולא כלום. ומכח קושיות הללו הבין הטור דרך אחרת בסוגית הגמרא והוא דמאי דמייתי סייעתא לרב יהודה הוא משום דרב יהודה ס"ל דתערובת חמץ חמור מחמץ נוקשה וא"כ א"ש הא דיליף ר"א דתערובת חמץ מריבויא דכל מחמצת אלא לדברי ר"נ דנוקשה חמור מתערובת מנ"ל לר"א דתערובת עובר בלאו אימא דריבויא דכל מחמצת לא אתא אלא לרבויי נוקשה דחמיר והאי דלא הקשה מהברייתא דהביא ר"נ משום דהתם לא קאמר ר"א מהיכא קא יליף דתערובת חמץ עובר בלאו ואפשר אית ליה לר"א תרי ריבויי חד לנוקשה וחד לתערובת וכן נמי לר"מ כפי סברת רב יהודה דס"ל דר"מ על חמץ נוקשה ועל תערובת חמץ ס"ל דעובר בלאו לא תקשי לרב יהודה דמהיכא קא יליף ר"מ דחמץ נוקשה עובר בלאו אימא דריבויא דכל מחמצת אתא לתערובת חמץ דחמיר משום דר"מ לא הזכיר הילפותא מהיכא היא ואפשר דאית ליה תרי ריבויי אבל ר"א שביאר שהילפותא היא מריבויא דכל מחמצת תיקשי ליה דמהיכא קא יליף ר"א דעל תערובת חמץ עובר בלאו אימא דרבויא אתא לחמץ נוקשה דחמיר. וכל זה הוא לפום מאי דס"ד דהילפותא דר"א הוי מריבויא דמחמצת אבל לפי המסקנא דהילפותא לא הוי אלא מריבויא דכל אין זו סייעתא לר"י משום דלעולם דנוקשה חמיר מתערובת והא דקא מרבה אפילו תערובת הוא משום דכתיב כל מחמצת ומרבינן כל דבר שהוא מחמצת בין שיהיה נוקשה בין שיהיה תערובת. משום דהפרש גדול יש בין היכא דמרבינן ממחמצת להיכא דמרבינן מכל. והטעם דמחמצת אין במשמעותו לא תערובת ולא נוקשה אלא דמשום ריבויא דלא קאמר כל חמץ אמרינן דאתא לרבויי וא"כ לא מרבינן מהאי רבויא אלא חדא מלתא אבל כשאנו מרבים מכל הוי ממשמעות כל א"כ אנו מרבים כל דבר שיכנס תחת סוג אחד אפילו שיהיה האחד קל והשני חמור וא"כ דל מהכא סיעתא דר"י כי היכי דנימא דהלכתא כותיה וס"ל להטור דהלכה כר"נ משום דמסתבר טעמיה וכמ"ש מרן שם ע"ש:

הלכה ז

האוכל מן החמץ עצמו בפסח כל שהוא ה"ז אסור מן התורה שנאמר לא יאכל. יומא פ' יוה"כ (דף ע"ד) גופא חצי שיעור ר"י אמר אסור מן התורה ור"ל אמר מותר מן התורה ר"י אמר אסור כיון דחזי לאיצטרופי איסורא קא אכיל ר"ל אמר מותר אכילה אמר רחמנא וליכא. ובתר הכי אמרינן תניא כותיה דר"י כל חלב לרבות חצי שיעור וכתבו התוס' דמאי דאיצטרך לר"י טעמא דחזי לאיצטרופי אע"ג דאית ליה ברייתא דמרבה לחצי שיעור מקרא דכל חלב הוא משום דאי מקרא דכל חלב הו"א עיקר קרא לכוי אצטריך ואסמכוה

אקרא אבל השתא דקאמר טעמא דחזי לאצטרופי סברא הוא מהאי טעמא דדרשא גמורה היא לחצי שיעור ע"כ. (א"ה עיין מ"ש לעיל פי"ח מהל' שבת הלכה א') ומדברי הר"ן בפ"ג דשבועות נראה דמש"ה אצטריך לטעמא דחזי לאצטרופי משום דאי מקרא דכל חלב לא הוה ילפינן מיניה לשאר איסורין משום דהו"א גזירת הכתוב היא בחלב דאף חצי שיעור יהיה אסור משא"כ בשאר איסורין אבל השתא דאמרינן טעמא מסתברא דכי אסר קרא בחלב חצי שיעור הוא משום דחזי לאיצטרופי וא"כ טעם זה שייך בכל האיסורים וילפינן מחלב לכל האיסורין דפחות מכשיעור אסור מן התורה משום דחזי לאיצטרופי וקי"ל כר"י וכן פסקו כל הפוסקים דחצי שיעור אסור מן התורה. ולפי זה יש לתמוה על רבינו דל"ל קרא בחמץ בפסח הא בכל איסורין שבתורה קי"ל חצי שיעור אסור מן התורה. ותו דאי מקרא איפכא הוה ליה למילף מינה דלא יאכל שיעור אכילה משמע וכבר הקשה זה מרן בכ"מ והניחו בצ"ע. וראיתי לרב מהרלנ"ח בתשובה סי' נ"א דהוקשה לו קושית מרן ז"ל הלזו ותירץ דאיסור חמץ דלא דמי לחלב דמשם למדו דחצי שיעור אסור משום דחלב אסור לעולם ולא היה לו שעת היתר מה שאין כן בחמץ שמותר קודם הפסח ולכן הוצרך פסוק בפני עצמו בחמץ לאסור חצי שיעור (קודם הפסח) והוליד הרב ז"ל מזה דביום י"ד משעה ששית ולמעלה אין איסור תורה בפחות מכשיעור. ולקושיא השניה הנזכרת גם בזה האריך הרב יע"ש: וראיתי להרא"ם ז"ל בתוספותיו על הסמ"ג הלכות חמץ שכתב וז"ל והאוכל חמץ בפסח כל שהוא וכו' שנאמר לא יאכל חמץ ואכילה כל דהוא משמע ואע"ג דאינו חייב כרת או קרבן אלא בכזית שאני התם דאתא הלכתא ואפיקתיה משמעותיה אבל לאיסורא כדקאי קאי והא דקאמר בגמרא מ"ט דר"י משום דחזי לאיצטרופי ה"פ מאי טעמא לא מוקמי לה להלכתא אאיסורא כי היכי דמוקמי לה אעונשין משום דחזי לאיצטרופי לעבור עליו בלאו או בכרת וכתב עוד ואעפ"כ אינו חייב קרבן או כרת אע"ג דלענין איסור אמרינן דאכילה כל דהוא משמע לענין כרת או קרבן אינו אלא בכזית דאתא הלכתא ואפיקתיה ממשמעותיה עכ"ל. וא"ת דתיקשי לדברי הרב דהא בגמרא מוכח דטעמא דחצי שיעור הוא מריבויא דכל חלב. וי"ל דגם לסברת הרב אפשר לתרץ כמו שכתבו התוספות או כדברי הר"ן דהכונה כך היא דכל מקום שנאמר בתורה אכילה כל דהוא משמע אלא דאתא הלכתא ואפיקתיה ממשמעותיה ור"ל סבירא ליה דמוקמינן לה להלכתא אאיסורא כי היכי דמוקמינן לה אעונשין וליכא בחצי שיעור איסור מן התורה ור"י ס"ל דלא אתא הלכתא ואפיקתיה ממשמעותיה אלא לעונשין אבל לאיסורא כדקאי קאי וראיה לזה מדכתב רחמנא כל חלב לרבות חצי שיעור אלא דאי מהאי קרא לחוד הו"א דאתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה מכל וכל אף לאיסורא

וקרא דכל חלב אסמכתא בעלמא אבל השתא דאית לן טעמא דחזי לאיצטרופי אמרינן דדרשא דכל חלב דרשא גמורה היא ולא מיעט הלכתא אלא לכרת או לקרבן. ולדרך הר"ן ז"ל נמי איכא למימר דאי לאו טעמא דחזי לאצטרופי הו"א דלעולם אתא הלכתא ואפקי' לקרא ממשמעותיה מכל וכל אף לאיסורא וקרא דכל חלב גזרת הכתוב הוא גבי חלב דלא אפקיה הלכתא לקרא ממשמעותיה אלא לענין עונשין ולא לאיסורא, אבל בשאר איסורין אתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה [מכל וכל אף לאיסורא, אבל השתא דאית לן דחזי לאיצטרופי לא אתיא הלכתא לאפוקיה] אלא לענין עונשין אבל לאיסורא לא משום דחזי לצירוף. והנה כפי דברי הרא"ם ז"ל הללו אף האוכל חמץ קודם הפסח אסור בכל שהוא מן התורה וכן כתב הרא"ם ז"ל בפירוש ודלא כהרב מוהרלנ"ח ז"ל. ומיהו אני תמיה כפי סברת הרא"ם דאית ליה דאכילה בכל שהוא משמע מאי האי דאמרינן בגמרא וריש לקיש אמר מותר מן התורה אכילה אמר רחמנא וליכא והלא אכילה כל שהוא משמע. וכי תימא דס"ל דבהא פליגי רבי יוחנן ור"ל דר' יוחנן סבירא ליה דאכילה כל שהו במשמע ומשום הכי אית ליה דחצי שיעור אסור מן התורה ור"ל ס"ל דאכילה הוי כזית ומשום הכי אית ליה דחצי שיעור מותר מה"ת. אכתי יש לתמוה דמנא ליה לסתמא דתלמודא דר"ל חולק עם רבי יוחנן במשמעות אכילה אימא דר"ל נמי מודה דאכילה כל שהו במשמע אלא דסבירא ליה דאתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה אף לאיסורא דהא ר"י הוקשה לו קושיא זו והוצרך לומר טעמא דצירוף וכמו שכתב הרא"ם ז"ל ור"ל דלית ליה האי טעמא ס"ל דברים כפשטן דאתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה מכל וכל אף מאיסורא: עוד אני תמיה דבמצות לא תעשה סימן ס"ט כתב הסמ"ג מחלוקת זה דר' יוחנן ור"ל וכתב דטעמיה דר' יוחנן הוא משום דחזי לאיצטרופי וסיים וכתב לפיכך האוכל או השותה חצי שיעור מכין אותו מכת מרדות ע"כ. וכתב הרא"ם ז"ל על זה וזה לשונו כיון דחזי לאיצטרופי אע"ג דטעמיה דר"י אינו אלא משום דאכילה כל דהוא משמע כדמשמע מדברי הסמ"ג בהלכות חמץ דהלכה בשיעורים אינו אלא לעונשים מ"מ הוצרך לזה הטעם להודיענו למה לא נאמר שהלכה היא אף לענין איסורא כו' ע"כ. והנה יש לחקור מה ס"ל לר"י בפי' תענו אי ס"ל דתענו אפילו כל שהוא במשמע דומיא דאכילה אלא דאתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה לעונשין ואוקמיה אככותבת א"כ מאי האי דאמרינן בפ' בתרא דיומא (דף פ"א) מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי משום דלא אפשר היכי נכתוב רחמנא לא יאכל אכילה בכזית ומלבד דפשטן של דברים דקאמר אכילה בכזית משמע דסתם אכילה היא כזית עוד יש לתמוה דהשתא נמי דכתב רחמנא תענו ומשמעותיה הוא בכל שהו

אלא דאתא הלכתא ואוקמיה אככותבת א"כ ליכתוב נמי קרא לא תאכל וליתי הלכתא ולוקמיה לקרא לעונשין אככותבת. ובשלמא במאי דהוה סבירא לן דסתם אכילה היא כזית ואף דהשיעורין הם הלכה למשה מסיני הכונה היא דההלכה למדנו דאפילו אכילה כזית ניחא דלא מצי למימר במקום תענו לא תאכל משום דסתם אכילה היא כזית ולעולם לא אתי הלכתא לאפוקי לקרא ממשמעותיה ומש"ה שינה ואמר תענו לומר דפירוש ענוי היא ככותבת אך לדברי הרא"ם דההלכה באה ואפקיה לקרא ממשמעותיה דהא סתם אכילה היא בכל שהו א"כ נכתוב רחמנא לא תאכל וליתי הלכתא ולוקמיה לקרא לעונשין בשיעור כותבת. וי"ל דסברת הרב שכתבנו אינה אלא לר' יוחנן אבל ר"ל חולק בזה וסבירא ליה דסתם אכילה אינה אלא בכזית וכמ"ש למעלה ור"ל הוא דקאמר הכא מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי כו'. ובזה ניחא נמי מה שהקשינו לעיל לסברת הרב דמנ"ל לתלמודא דר"ל ס"ל דאכילה בכזית דאימא דלעולם ס"ל דאכילה כל דהו משמע אלא דאתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה מכל וכל אף לאיסורא. אלא נראה דהתלמוד הכריח זה מדברי ר"ל הללו דקאמר מפני מה לא נאמרה אזהרה בעינוי כו' דמלבד דקאמר בפירוש אכילה בכזית עוד יש להקשות דליכתוב קרא לא תאכל וליתי הלכתא וליפקיה ליה לקרא ממשמעותיה ולוקמיה אככותבת. אלא ודאי דס"ל לר"א דלעולם לא אתי הלכתא ומפיק לקרא ממשמעותיה אלא דההלכה פירשה לנו דסתם אכילה היא כזית ומשום הכי לא מצי למימר לא תאכל אבל לעולם דלר"י לית ליה טעם זה דר"ל, ולפי מה שכתבנו מאחר שהוא פוסק כר"י איך הביא דברי ר"ל הללו והלא הם דברים סותרים אלו את אלו וכדכתיבנא: עוד אני תמיה על סברת הרא"ם הלזו דאית ליה דסתם אכילה היא בכל שהוא אלא דאתא הלכתא ואפקיה לקרא ממשמעותיה לעונש דלא הוי כי אם בכזית ושבקיה לקרא במשמעותו לאיסורא דהא תינח במצות לא תעשה דכי אתא הלכתא לא עקריה לקרא ממשמעותיה מכל וכל דהא לדידיה כי אסר רחמנא בכל שהוא אסר. אך במצות עשה אי אמרת דאכילה אפילו כל שהוא במשמע א"כ כי אתא הלכתא עקריה לקרא מכל וכל דהא האוכל פחות מכשיעור לא עשה ולא כלום. (א"ה עיין בפ"ד מה' שבועות כי שם יתבאר עוד מאי דשקיל וטרי הרב המחבר בדברי הרא"ם ז"ל הללו יע"ש):

הלכה ח

וכל האוכל בזמן הזה לוקה מן התורה וכו'. (א"ה עיין בדברי הרב המחבר לעיל פ"ה מהל' יסודי התורה שהאריך לתת טעם לדברי רבינו אמאי לא לקי על ההנאה, הלום

ראיתי בספר באר שבע בתשובה סי' כ"ח שעמד בחקירה זו ומי שיעיין היטב בדברי הרב המחבר במקום הנזכר יתברר לו ביטול כל דברי הרב באר שבע ודוק):

פרק ב

הלכה ח

וכן אם ראה עכבר וכו' עד ולפיכך חוזר ובודק. מימרא דרבא בפ"ק דפסחים וכ"כ הטור ר"ס תל"ח וז"ל עכבר שנכנס לבית בדוק וככר בפיו ונכנס אחריו ומצא פירורין אפילו כדי כל הככר צריך לבדוק כל הבית שאין דרכו של עכבר לפרר והני פירורין מעלמא אתי וצריך לבדוק אחר הככר שהכניס העכבר ע"כ. והך בבא מיירי אפילו בבטול ואע"ג דליכא איסורא כי אם מדרבנן ואיכא ספיקא דאימור אכלתיה אפ"ה לא אזלינן לקולא ולא דמי להההיא דתשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי חמץ שקל או מצה שקל שפסק הטור ר"ס תל"ט דאם ביטל א"צ לבדוק אע"פ שהככר גדול שאי אפשר שיאכלנו כולו דכיון דספיקא דרבנן הוא אזלינן ביה לקולא דשאני התם דלא אתחזיק חמץ בבית והספק הוא אעיקרא דדינא אם מה שהכניס לבית זה הוא מצה או חמץ ומשום הכי כיון דלא הוי אלא מדרבנן אזלינן לקולא אבל הכא דאיכא ודאי חמץ וספק אם אכלתיה או לא אין ספק מוציא מידי ודאי ואפילו בדרבנן אזלינן לחומרא. אך התוס' בפ"ק דפסחים ד"ה כדי שתהא הבהמה אוכלת כתבו לחד תירוצא דבדרבנן ספק מוציא מידי ודאי ומאי דאמרינן בגמרא דאי חזינן דשקל בעי בדיקה היינו כשלא ביטל דהוי ודאי דאורייתא אבל בביטל דהוי ודאי דרבנן אתי ספק דאימור אכלתיה ומוציא מידי ודאי דרבנן ולא צריך בדיקה. ומ"ש רבינו אם לא מצא כלום הרי זה בודק כל הבית ואם מצא אותו הפת שנטלה העכבר ונכנס א"צ בדיקה. יש לדקדק דמאי אתי לאשמועינן הרי לקמן בפרקין דין י"א פסק כרבי דאמרינן זה שאבד זהו שנמצא. וי"ל דסד"א דדוקא כשלא מצא אלא אחד אז הוא דאמרינן זה שאבד זהו שנמצא ואין לנו לחדש דבר ולומר דהאי מעלמא קא אתי אבל במצא שנים אפשר דבעי בדיקה כל הבית דכי היכי דחד אתי מעלמא ה"נ אידך אתי מעלמא ואם כן הכא גבי עכבר ה"א כיון דפירורין אתו מעלמא ה"נ הככר קמ"ל דלא. ואפשר עוד לומר כשנדייק בדברי רבינו ז"ל שכתב ואם מצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס אין צריך בדיקה דלמה ליה להאריך כל כך בלשונו לא הו"ל למימר אלא ואם מצא פת א"צ בדיקה אלא כונת דבריו כך היא דדוקא כשמצא אותה הפת שנטלה העכבר ונכנס שמכירה אז הוא דא"צ בדיקה דאע"ג דפירורין אתו מעלמא ליכא למיחש דלמא איכא פת אחר דאתי מעלמא מאחר דלא ידעינן אם נכנס

פת אחר לבית זה שהרי הפת שנטל העכבר כבר מצא אותו. אבל אם לא מצא אותו הפת עצמו שנטל העכבר אף שמצא פת שלם צריך בדיקה ולא אמרינן זה שאבד זהו שנמצא כיון דע"כ איכא חד דאתי מעלמא דהיינו פירורין ואשמעינן הכא חלוק זה דבין מצא אחד למצא שנים. והכי דייקי דברי הטור שכתב וצריך לבדוק אחר הככר שהכניס העכבר דכונתו היא דאם לא מצא אותו הככר שהכניס העכבר אף שמצאו ככר אחר צריך בדיקה וכי תימא מנא לן הא אימר דהטור אזל לשיטתיה דפסק כרשב"ג דאמר תבדק כל השדה כולה ומשום הכי כתב דצריך לבדוק אחר הככר שהכניס העכבר אבל לרבי דאמר זה שאבד זהו שנמצא אין חילוק בין חד לתרי הא ליתא שהרי כתבנו לעיל דהך בבא מיירי אפילו בביטל ובביטל פסק כרבי דאמר זה שאבד זהו שנמצא וא"כ ע"כ אית לן למימר דשאני התם דלא מצא אלא חד דלא אתיליד כאן ריעותא דדלמא אתי מעלמא אז הוא דאמרינן דבדרבנן אזלינן לקולא ואמרינן זה שאבד זהו שנמצא. אבל הכא דאתיליד ריעותא דהני פירורין ע"כ אתו מעלמא אפילו בדרבנן אזלינן לחומרא וצריך לבדוק כל הבית אם לא כשמצא הככר עצמו שהכניס העכבר דאז דוקא אין צריך בדיקה וכדכתיבנא:

הלכה ט

ראה תינוק שנכנס וכו' עד שדרך התינוק לפרר בעת אכילתו. גם זה מימרא דרבא שם וכתב הטור ר"ס תל"ח וז"ל ותינוק שנכנס וככר בידו ונכנס אחריו ומצא פירורין כדי כל הככר אין צריך לבדוק שדרכו של תינוק לפרר ואנו תולין הפירורין בככר שהכניס התינוק כו'. והך בבא מיירי אפילו שלא ביטל דהוי ספיקא דאורייתא ואע"ג דבסי' תל"ט פסק דאם בדק קצת מהבית ומצא דאם לא ביטל צריך לגמור בדיקת כל הבית. כבר כתבו התוס' דשאני הכא דרגלים לדבר שהפירורין מן הככר שהרי מיד נכנס אחריו ע"כ. וזהו שדקדק הטור שכתב ונכנס אחריו ומשום הכי לא בעי בדיקה אפילו אם לא ביטל אבל אם לא נכנס אחריו או אם לא ביטל צריך לבדוק כל הבית, ובדין עכבר נקט ונכנס אחריו לחדושא לומר דאפ"ה בעי בדיקה:

הלכה י

הניח תשעה צבורין וכו' עד שכל הקבוע כמחצה על מחצה. שם בגמרא אמרינן דהיינו ההיא דתשע חנויות דכל קבוע כמחצה על מחצה דמי. וכתב הטור ר"ס תל"ט וז"ל תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן אי חמץ שקל אי מצה שקל ונכנס לבית בדוק אם נטלו ממקום קביעותו אז הוי דינא הכי אם ביטל או אפילו לא ביטל והככר אינו גדול שאפשר שיאכלנו העכבר כולו אינו צריך בדיקה דהוי

ספק ספיקא ספק מצה ספק חמץ ואת"ל חמץ שמא אכלו כולו ואם הוא גדול שאי אפשר שיאכלנו כולו ולא ביטל צריך לבדוק אבל אם ביטל בכל ענין אין צריך לבדוק ע"כ. והנה דין זה שכתב הטור דהיכא דהככר אינו גדול דאז אפילו אם לא ביטל דאין צריך לבדוק משום דהוי ספק ספיקא כתבוהו התוס' שם בד"ה היינו שתי קופות. והא דלא כתבוהו גבי ט' צבורין של מצה משום דלא מפרשי לה לענין בדיקה אלא לענין אי שרי באכילה או לא אבל לעולם דלמאן דמפרש לה לענין בדיקה פשיטא דמיירי בככר גדול. אך רבינו ז"ל לא הזכיר חילוק זה ונראה דס"ל כדעת בעל המאור שכתב דסוגיא דשמעתתא כר' זירא דאמר בלחם משיירא ודלא כרבא וא"כ ליכא ספק דאכילה. ועוד כתב דיש מי שאומר דמודה רבא בעכבר דודאי שיורי משייר ע"כ. ודעת רבינו נראה שהוא כסברא ראשונה דאי כסברת היש מי שאומר הו"ל לרבינו ז"ל לחלק בין עכבר לחולדה ודעת בעל המאור הוא כסברת הטור ז"ל שאם ביטל אינו צריך לבדוק משום דהוי ספיקא דרבנן אך רבינו ס"ל דאפילו בביטל צריך לבדוק וכבר השיגו הראב"ד בזה. וה"ה ז"ל כתב דטעם רבינו דכיון דבדיקת חמץ תחלתה על הספק החמירו בספיקו יותר משאר ספק של דבריהם. וקשה דא"כ גבי ככר בבור למה פסק לקולא וכן ככר בפי עכבר ויצתה חולדה וככר ועכבר בפיה. והרב לחם משנה נתקשה בזה ותירץ דשאני ספיקא דעניינא מספיקא דדינא דספיקא דעניינא דבדיקת חמץ נתקנה על זה הספק מחמרינן בספיקה אבל ספיקא דדינא דלא נתקן בדיקת החמץ על ספק זה לא החמירו בספיקה ועיין בתשובת מהרימ"ט חי"ד סי' ב'. (א"ה ועיין בכה"ג א"ח סי' ס"ו ובתשובת הרשב"א ס"ס תרנ"ו ובעירובין (דף ל"א) בדין ספק עירוב ונתבאר בא"ח סי' שנ"ד ס"א וסי' ת"ט ס"ו. ועיין מ"ש בספר הלכות קטנות ח"ב סי' רכ"ז ושי"ג וע"פ חילוק הלח"מ שהביא הרב המחבר יש מקום לדחות דבריו ודו"ק). ודע שמדברי התוס' נראה דאפילו לא ביטל אין צריך בדיקה משום דמוקמינן לה בחזקת בדוקה ולא דמי לט' חנויות דליכא חזקת היתר וע"ש (א"ה עיין עוד לקמן בפרקין הלכה י"ג מ"ש הרב המחבר על דברי הטור הנזכר):

הלכה יא

וכן שני בתים בדוקים וצבור אחד של חמץ ובא עכבר ונטל ואין ידוע לאיזה בית נכנס. שם בגמרא צבור אחד של חמץ ושני בתים בדוקים ואתא עכבר ונטל ולא ידעינן להי עייל היינו שני שבילין דתנן שני שבילין אחד טמא ואחד טהור והלך באחד מהם ועשה טהרות ר' יהודה אומר אם נשאלו זה בפני עצמו וזה בפ"ע טהורים בבת אחת טמאים ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טמאים ע"כ. וכתב הטור ר"ס תל"ט וז"ל צבור אחד של חמץ ושני בתים בדוקים ואתא עכבר ושקל ולא ידעינן להי מנייהו עייל אם שני הבתים של

אדם אחד או של שנים ובאו לשאול בבת אחת או שבא האחד לשאול עליו ועל חברו שניהם צריכים בדיקה אפילו אם ביטלו באו לשאול זה אחר זה אין שום אחד מהם צריך בדיקה אם ביטלו ע"כ (א"ה עיין לקמן בפרקין הלכה י"ג מ"ש הרב המחבר ע"ד הטור הללו ועיין עוד בפי"ט מהלכות שאר אבות הטומאה) וכן פסק בעל המאור ז"ל דביטול לעולם בעי ואם נשאלו בבת אחת לעולם בעי בדיקה ונראה דגריס ר' יוסי אומר בין כך ובין כך טהורים ופסק כר' יוסי ולפי זה אפילו בבא לשאול עליו ועל חברו אין צריך בדיקה ומרן שם בב"י כתב וז"ל אבל יש לתמוה על מ"ש שניהם צריכין בדיקה אפילו אם ביטלו דאע"פ שאין זה ספק גמור דהא ודאי נכנס חמץ ברשותו של זה מ"מ הוה ליה לחלק בין שהככר גדול לכשאינו גדול דכשאינו גדול הוי ספק אם אכלו כולו ואם ביטלו הוי חד ספיקא בדרבנן ולקולא כו'. וכתב לחד תירוצא וז"ל ועוד דדין כל קבוע כמחצה על מחצה דמי הוי חידוש והלכך ספק זה דשמא אכלו כולו חשיב התם אבל הכא לא חשיב ע"כ. ולא יכולתי להלום דברי מרן הללו שהרי גבי שני צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה ושני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק ואתו שני עכברים אחד שקל חמץ ואחד שקל מצה כתב הטור דאם אין הככר גדול אפילו אם לא ביטל א"צ לבדוק משום דהוי ס"ס והתם ליכא חדושא כלל שהרי ספק שקול הוא ואפ"ה ספק דשמא אכלו כולו חשיב וכן גבי צבור אחד של חמץ ואתא עכבר ושקל ונכנס לחצר שלפני הבית ואין ידוע אם נכנס לבית אם לאו חשיב ספק שמא אכלו וצ"ע: והנה רבינו ז"ל סתם ולא חילק בין בבת אחת לבזה אחר זה ומשמע דאפילו באו לישאל בבת אחת דתלינן לקולא והקשה ה"ה ז"ל מאי שנא דין הטומאה מדין הבדיקה ותירץ וז"ל דהתם בשבילין משום דאי אפשר שלא יהיה אחד מהם טמא אמרו כשבאו לישאל בבת אחת שהן טמאין אבל כאן בביטול סגי ליה וצ"ע עכ"ל. ומרן ז"ל בכ"מ הביא דברי ה"ה וכתב וז"ל ולי היינו טעמא דכיון דשני שבילין כי באו לישאל בבת אחת דטמאים היינו מדרבנן דמדאורייתא טהורים נינהו דספק טומאה ברה"ר טהור לגבי בדיקת חמץ דרבנן העמידו דבריהם על דין תורה ע"כ. ונראה שלזה כיון ה"ה ג"כ ולא יכולתי להלום פירוש אחר בדברי ה"ה כי אם זה ומדברי מרן נראה שהבין בדברי ה"ה חילוק אחר ולא ידעתי מהו. ומ"מ בין הכי ובין הכי אני תמיה על דברי מרן ז"ל שכתב דשאני בדיקת חמץ דהוי דרבנן ונראה מדבריו דבטומאה דרבנן אפילו באו לשאול כאחד שניהם טהורים הא דתנן בפ"ה דטהרות שני ככרים אחד טמא ואחד טהור כו' ר"י אומר בין כך ובין כך טמאים הרי דאף בטומאה דרבנן כל שבאו לישאל כאחד אזלינן לחומרא וכן פסק רבינו בהלכות שאר אבות הטומאה יע"ש וקושיא זו היא עצומה בעיני וצ"ע. (א"ה ובפי"ד מהל' שאר

אבות הטומאה יתבאר לך מאי דשקיל וטרי הרב המחבר בשורש דין זה באריכות כי הוא מקצוע גדול יע"ש ויאורו עיניך). ולעיקר הקושיא שתמהו על רבינו ז"ל לא ידעתי למה חרדו את כל החרדה הזאת שדינו של רבינו ז"ל ברור הוא בגמרא פ"ב דכתובות (דף כ"ז) עלה דההיא דעיר שכבשוה כרכום דאמר ר' יצחק אם יש מחבואה אחת מצלת על כל הכהנות והיכא דאינה מחזקת אלא אחת הוה בעי תלמודא לדמויי להההיא דשני שבילין ודחינן הכי השתא התם ודאי איכא טומאה הכא מי יימר דאיטמא. אלמא דכל דבר שאיסורו מחמת ספק אפילו בבת אחת תולין להקל ה"נ דבדיקה זו אין חיובה אלא משום ספק חמץ ואפילו ראינו שנכנס עכבר לבית אימור אכלתיה וכיון שכן כל הבתים בחזקת בדוקים הם ובכולה תלינן להקל דומיא דעיר שכבשוה כרכום דתלינן להקל היכא דאיכא מחבואה אחת אף שאינה מחזקת אלא אחת. הן אמת שדברי מרן הכ"מ בתירוצו השני מסכים למה שכתבנו שכתב וז"ל א"נ משום דהוי ס"ס ספק לבית זו נכנס או לאותו בית ואת"ל לבית זה ספק אכלתיה או לא ע"כ. אלא שלא היה צריך לטעמא דספק ספיקא. וטעמא דמילתא הוא משום דבשלמא בדבר הודאי מיחזי כשקרא כשבאו לישאל בבת אחת אם אנו מטהרים שניהם אבל בדבר שהוא משום ספק לא מיחזי כשקרא דאמרי קים להו לרבנן שלא נטמאת אחת מהם וכן גבי בתים דליכא חמץ בשום אחת מהם ומשום הכי אוקמוה בהני אדינא דאורייתא דאפילו באו לישאל כאחת שניהם טהורים. וכל כך פשוט נראה בעיני דין זה עד שאני תמיה על החולקים על רבינו ומשוים דין הבדיקה לדין הטומאה איך לא השגיחו בסוגיא דכתובות דמוכח מינה דהכא גבי בדיקה אפילו בבת אחת כולם בחזקת בדוקים הם. ומיהו אפשר לחלק דשאני התם דלהחמיר צריך לומר שהיה שם מעשה משום הכי תלינן לקולא ואמרינן שלא נטמאת אחת מהן אבל הכא גבי בדיקה דאדרבה להקל צריך לומר שהיה שם מעשה דאימור העכברים אכלוהו אפשר דלא דמי והדבר צריך אצלי תלמוד: והנראה אצלי דסבירא להו דהכא מיירי דהככר גדול דליכא למימר אכלתיה וכ"כ התוס' בפ"ק דפסחים (דף ט') ד"ה היינו דכולה שמעתין מיירי שהככר כ"כ גדול דליכא למימר אכלתיה. וכיון שכן הוי ודאי דרבנן ומדמינן לה לשני שבילין. ורבינו ז"ל לא ניחא ליה בזה דאפילו שהככר גדול אימור עכברים נמצאו שם ואכלוהו. ונראה דבלא ביטל אפילו רבינו יודה דאפילו באו בזה אחר זה דבעי בדיקה דהא ספיקא דאורייתא הוא ולחומרא ולא פליגי אלא בביטל ובאו בבת אחת דלרבינו ז"ל לא בעי בדיקה ולהטור וסיעתו בעי בדיקה דומיא דשני שבילין דאף ע"ג דספק טומאה ברה"ר להקל בבת אחת אזלינן לחומרא ה"נ לענין בדיקה וכן פירש"י ז"ל. אך איכא לעיוני טובא בדברי רבינו שהרי פסק בדין י"ב דספק נכנס ספק לא נכנס צריך לבדוק

ולפי זה היה לו להחמיר אפילו בזה אחר זה דע"כ לא אמרינן דתולין להקל אלא במלתא דכל צד וצד בפני עצמו היו תולין בו להקל ולפיכך כשהם סותרים אלו לאלו מחמרינן בבת אחת ומקלינן בזה אחר זה אבל בדבר שכל צד וצד בפני עצמו ראוי להחמיר מעולם לא שמענו שיהיו תולין בו להקל שהרי שני שבילין ברה"י אליבא דכ"ע אף בזה אחר זה שניהם טמאים. והראב"ד ז"ל כתב בהשגות וז"ל שתולין לקולא דהוה ליה כספק ביאה לענין בדיקה ותולין זה בזה. וי"ל אף לענין ביטול דומיא דטומאה וי"א דלא אמרו תולין זה בזה לטומאה אלא לאוכלי טהרות וכן לענין בדיקה אבל לביטול אזלינן לחומרא ע"כ. וכתב על זה הרב לחם משנה י"ל אף לענין ביטול דומיא דטומאה דהתם הם טהורים לדברי ר"י או אולי שהוא גורס בדברי ר' יוסי בין כך ובין כך טהורים ע"כ. ואין צורך לזה דהא כי נמי אתי כר"י או דגריס בר' יוסי טהורים ופסק כותיה הא לאו בכל מלתא מטהרי דהא בבת אחת כ"ע מודו דטמא וא"כ איכא לאוקומי דברי הראב"ד בבאו לישאל זא"ז וכגירסתנו ופסק כר' יוסי. אך איכא לאתמוהי בדברי הראב"ד הללו דהיכי יליף ביטול מטומאה שאני התם משום דהוי טומאה בר"ה וקי"ל דספיקו טהור משום הכי תולין זה בזה אבל גבי ביטול דהו"ל לחומרא מנ"ל דתולין זה בזה וצ"ע: שם **או שבדק ומצא ככר**. שם בגמרא על ובדק ואשכח פלוגתא דרבי ורשב"ג. וכתב הטור סי' תל"ט ראה שהכניס הככר לבית ונכנס אחריו ובדק כל הבית ולא מצא אין צריך לבדוק יותר ואפילו אם לא ביטל אין צריך לבדוק ואם בדק קצת מהבית ומצא אם ביטל תלינן להקל שזהו שהכניס ואין צריך לבדוק עוד ואם לא ביטל צריך לגמור בדיקת כל הבית ע"כ. ובעל המאור פסק כרבי דאפילו ביטול לא בעינן וכן נראה שהוא דעת הראב"ד אלא שטעות נפל בספרים שכתוב כרשב"ג דפליג עליה דרבי וצ"ל כרבי דפליג עליה דרבי שמעון בן גמליאל שהרי גבי דברים דאפילו בדאורייתא אזלינן לקולא מייתי לה ורבינו ז"ל לא ביאר דעתו אך ממ"ש ה"ה דטעמא משום דפסק כרבי משמע אפילו לא ביטל:

הלכה יב

הניח החמץ בזוית זו ומצאו בזוית אחרת כו'. פלוגתא דרשב"ג ורבנן ופסק רבינו כרבנן ונראה מדבריו דאפילו ביטל צריך לבדוק משום דבספק זה החמירו וכתב הטור ז"ל הניח בזוית זו ומצא בזוית אחרת אם לא ביטל צריך לבדוק ע"כ וכ"כ בעל המאור. והראב"ד פסק כרשב"ג ולדידיה אפילו לא ביטל ומ"ש הניח בזוית זו א"צ לבדוק כרשב"ג לאו דוקא לבדוק דאפילו ביטול לא בעי וכמבואר בדבריו בהשגה שלמעלה מזו. ודע דלסברת בעל המאור שפסק כרבנן צ"ל דמיירי כגון שאינו יודע כמה ככרות הניח וצריך בדיקה שמא לא מצא כלום. דאי לא תימא הכי תיקשי דהא איהו פסק כרבי דאמר ככר שאבד זהו ככר

שנמצא ואפילו ביטול לא בעי וא"כ היכי פסק כחכמים בהניח בזוית זו ומצא באחרת אימא ככר שאבד זהו שנמצא אלא ודאי כדכתיבנא וכן כתבו התוס': ומ"ש רבינו או שהניח תשע חלות ומצא עשר. מדסתם וכתב צריך לבדוק משמע דסבירא ליה דאפילו ביטל צריך לבדוק וכמו שדקדק מרן וכן דעת הראב"ד. וכ"כ הטור וז"ל הניח תשע ככרות ומצא עשר צריך לבדוק אחר כל התשע וכן אם הניח עשר ומצא תשע צריך לבדוק אחר כל העשר ואפילו אם ביטל ע"כ. וטעמו משום דאי מיירי בלא ביטל אפילו אי אמרינן מנה מונח ומנה מוטל צריך לבדוק כל הבית דהא קי"ל כרשב"ג דאמר תבדק כל השדה. ודוחק לומר דמאי דאמרינן הניח עשר ומצא תשע האי סיפא אליבא דרבי דוקא אלא אף כרשב"ג אתי ומיירי בשביטל משום דהוי כאלו ליכא ספק. ומינה דחלוקה קמייתא נמי דהניח תשע ומצא עשר הוי דכותיה. ובעל המאור פסק כרבנן אך דוקא כשלא ביטל אבל אם ביטל אזלינן לקולא וטעמו משום דס"ל דהאי סוגיא אתיא כרבי אלא דשאני הכא דאיכא ריעותא קמן:

הלכה יג

נכנס עכבר לבית וככר בפיו ויצא עכבר משם וככר בפיו אומרים הוא הראשון שנכנס הוא האחרון שיצא ואינו צריך לבדוק. הנה הטור ז"ל כתב וז"ל ואם עכבר נכנס וככר בפיו ועכבר יוצא וככר בפיו כו' אם לא ביטל צריך לחזור ולבדוק דהוי ספיקא דאורייתא ואם ביטל הוי ספיקא דרבנן ואין צריך לבדוק ע"כ. וא"ת אפילו אם לא ביטל למה צריך בדיקה והא ספק ספיקא הוא ספק זה הככר שנכנס בפי העכבר הוא זה שיצא ואת"ל דלא אימור אכלתיה דהא בדין תשעה צבורין של מצה ואחד של חמץ דאמרינן דאפילו לא בטל אם הככר אינו גדול דאפשר שיאכלנו אין צריך לבדוק משום דאיכא ספק ספיקא ומדלא חילק הכא בין ככר גדול לככר קטן משמע דבכל גונא אם לא ביטל צריך לבדוק. וי"ל דהאי ספק דאימור אכלתיה הוי ספק גרוע ודוקא גבי תשעה צבורין של מצה דלא איתחזק איסורא דחמץ מעולם מהני ספק זה לעשותו סניף לספק דחמץ או מצה והוי ספק ספיקא ואין צריך לבדוק אפילו אם לא ביטל וכן בשני צבורין אחד של חמץ ואחד של מצה ושני בתים אחד בדוק ואחד שאינו בדוק ואתו שני עכברים וכו' מהני האי ספק דאימור אכלתיה להיות ס"ס מאחר דלא איתחזק איסורא בבית לבדוק דאימר מצה נכנס. אבל הכא דאיתחזק איסורא דע"כ חמץ נכנס לבית זה לא מהני ספק דאימור אכלתיה להיות ס"ס וכ"כ מרן הב"י גבי צבור אחד של חמץ ושני בתים בדוקים. וכן צריך לומר במ"ש הטור דאם בדק קצת מהבית ומצא אם לא ביטל צריך לגמור בדיקת כל הבית והתם נמי איכא ס"ס ספק אם זה שמצא הוא אותו שנאבד ואת"ל דלא אימור אכלתיה.

אלא ודאי דשאני היכא דאתחזק איסורא דלא מהני ספק דאימור אכלתיה ואע"ג דגבי על ובדק ולא אשכח תלינן באכילה כבר כתב מרן דשאני התם דאיכא ידים מוכיחות שהרי בדק ולא מצא: והא דאם ביטל הוה ספיקא דרבנן וא"צ לבדוק לאו משום ספק דאימור אכלתיה דהא כתיבנא לעיל דספק זה לא מהני אפילו בדרבנן כל היכא דאיכא ודאי חמץ. אלא טעמא דאזלינן לקולא היינו משום דאמרינן ככר זה שיצא בפי העכבר הוא אותו שנכנס ואע"ג דלגבי ספק ספיקא כתבנו לעיל דלא חשיב האי ספק לאו משום דלא מיקרי ספק אלא דלא חשיבא טובא לאחשוביה לספק דאכילה בספק כמו ספק דחמץ או מצה אבל אה"נ דספק מיקרי. ולפי זה בדרבנן דלא בעינן אלא חד ספיקא אזלינן לקולא. וכן צבור אחד של חמץ ושני בתים בדוקים אם באו לשאול זא"ז אין שום אחד מהם צריך בדיקה אם ביטל. וכן אם בדק קצת מהבית ומצא אם ביטל תלינן להקל דאע"ג דלא חשיבא ספק לגבי ספק ספיקא מ"מ לגבי עצמו ספק מיקרי ובדרבנן דלא בעינן אלא חד ספק תלינן להקל. אבל לעולם בספק דאכילה לחודיה לא מהני אפילו בדרבנן ומשום הכי כתב הטור שאם בא האחד לשאול עליו ועל חבירו שניהם צריכים בדיקה אפילו אם בטלו משום דהשתא ליכא אלא ספק דאכילה וכיון דאיתחזק איסורא לא מהני ספק זה אפילו בדרבנן וכדכתיבנא. ורבינו ז"ל פסק באלו הבעיות בראשונה ובאחרונה לקולא ובאמצעיות לחומרא וכבר כתב ה"ה דהטעם משום דפוסק כאת"ל. והא דאצטריך לומר בחלוקה קמייתא דטעמו של רבינו הוא משום דפסק כאת"ל ולא קאמר משום דסבר כרבי דאמר זה שאבד זהו שנמצא היינו משום דהכא איכא למיחש אפילו לרבי דמסתמא הראשונה נשארה בבית וזהו אחר שיצא וכמ"ש התוס' ומשום הכי איצטריך לומר דפסק כאת"ל. ובעל המאור פסק כהטור דלענין ביטול נקטינן לחומרא ולענין בדיקה נקטינן לקולא:

הלכה יד

כזית חמץ בשמי קורה מחייבים אותו להביא סולם להורידו שפעמים יפול משמי קורה. היה חמץ בבור אין מחייבין אותו להעלותו אלא מבטלו בלבו ודיו. בעיות בגמרא שם בפ"ק. וכתב הטור סי' תל"ח וז"ל ותו מיבעיא ככר למעלה על הקורה אם צריך סולם להורידו ואם הוא בבור אם צריך סולם להעלותו ואם הוא בפי נחש אם צריך חבר להוציאו ולא איפשיטו כו' אבל הראב"ד כתב דהנך בעיין לאו לכתחילה בעי אם צריך להוציאו אם לאו דודאי צריך שאל"כ הו"ל כמטמין בבורות אלא כשבדק וביטל מיירי ולאחר איסורו מצא. וכתב על זה מרן הב"י וז"ל הראב"ד לא כתב כן אלא על חמץ בבור ורבינו ז"ל מפני שסובר שכל אלו הבעיות עלו בתיקו א"כ בענין שנפרש אחד מהם

יתפרשו כולם. ומאחר שהראב"ד כתב גבי חמץ בבור דלא בעי בלכתחלה אלא כשבדק וביטל א"כ הוא סובר דכל הנך בעיין נמי לא הוו לכתחלה אלא בבדק וביטל אבל ה"ה סבור שלא חילק הראב"ד אלא בזו דחמץ בבור בלבד ע"כ. ולא ידעתי כונת דברי מרן בזה דפשיטא דלדעת הראב"ד כי היכי דבעיית ככר בבור מיירי בבדק ובטלו לאחר איסורו מצאו ה"נ ככר בפי נחש וככר בשמי קורה מיירי בכה"ג שהרי טעמו דהראב"ד הוא דכל שמצאו קודם זמן איסורו אע"פ שביטלו צריך להוציאו כיון שבשעה שחל איסורו יודע בו ואם אינו מוציאו הו"ל מטמין בבור דביטול לא מהני אלא לחמץ שלא היה ידוע לו בשעה שחל זמן איסורו. וטעם זה שייך בשני הבעיות האחרות. ומה שלא השיגו הראב"ד באחרות הוא משום דליכא הוכחה מהתם דסבר רבינו דלכתחלה מיבעיא ליה דאפשר דרבינו נמי מפרש לה במצא לאחר זמן איסורו. אבל גבי חמץ בבור דכתב מבטלו בלבו ודיו ע"כ דלאו במצא לאחר זמן איסורו מיירי דאז אינו יכול לבטל וא"כ ס"ל לרבינו דבעיי דרבא הוי לכתחלה ומשום הכי השיגו הראב"ד. ולא ראיתי בדברי ה"ה דבר שיורה הפך מזה ובעל המאור פסק בהנך בעיי לחומרא אפילו אם ביטל יע"ש:

פרק ג

הלכה ח

ואם של הקדש הוא א"צ לכפות עליו כלי שהכל פורשין ממנו. (א"ה אתיא כמ"ד דהאוכל חמץ של הקדש במועד מעל כדאיתא בפרק כל שעה (דף כ"ט.) ועיין בדברי הרב המחבר בה' מלוה ולוה מ"ש ע"ד המרדכי יע"ש):

הלכה יא

כיצד ביעור חמץ שורפו וכו' עד ואחר כך זורקו לים. משנה בפ' כל שעה ר' יהודה אומר אין ביעור חמץ אלא שריפה וחכ"א אף מפרר וזורה לרוח או מטיל לים. ובגמרא (דף כ"ח.) איבעיא להו היכי קאמר מפרר וזורה לרוח ומפרר ומטיל לים או דלמא מפרר וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה ותנן נמי גבי ע"ז כה"ג ר' יוסי אומר שוחק וזורה לרוח או מטיל לים ואיבעיא להו היכי קאמר שוחק וזורה לרוח ושוחק ומטיל לים או דלמא שוחק וזורה לרוח אבל מטיל לים בעיניה אמר רבה מסתברא ע"ז דלים המלח קא אזלא לא בעי שחיקה חמץ דלשאר נהרות קא אזיל בעי פירור א"ל רב יוסף אדרבה איפכא מסתברא ע"ז דלא ממיס בעי שחיקה חמץ דממיס לא בעי פירור תניא כותיה דרבה תניא כותיה דרב יוסף וכו'. והנה אליבא דרבה הדבר פשוט שאין הדבר תלוי אלא בהיות ההשלכה לים המלח או לשאר נהרות שאם הוא לים המלח פשיטא דלא בעי החמץ

פירור דלא יהא החמץ חמור מע"ז וכי היכי דבע"ז לא בעי שחיקה בים המלח ה"נ בחמץ לא בעי פירור בים המלח. ובע"ז נמי מהני שחיקה בשאר נהרות כי היכי דמהני פירור גבי חמץ בשאר נהרות. דהא ברייתא דקתני שחיקה בע"ז אוקמה רבה בשאר נהרות אך בסברת ר"י דמחלק בין דבר דממיס לדבר דלא ממיס יש להסתפק במאי מיירי דאפשר דרב יוסף לא בעי שחיקה בע"ז אלא בשאר נהרות משום דלא ממיס אבל בים המלח מודה ר"י דלא בעי שחיקה אף דלא ממיס. ולפי זה לא פליג ר"י ארבה אלא בחמץ דמימס דלרבה בשאר נהרות בעי פירור ולר"י אף בשאר נהרות לא בעי פירור משום דממיס אך בע"ז לא פליג עליה כלל ולכ"ע בים המלח לא בעי שחיקה אף דלא ממיס ובשאר נהרות לכ"ע בעי שחיקה. ואפשר עוד לצדד ולומר דר"י ס"ל דאף בים המלח בעי שחיקה משום דלא ממיס אבל בחמץ דממיס לא בעי פירור בים המלח אבל בשאר נהרות בעי פירור אף דממיס. ולפי זה לא פליג ר"י ארבה כי אם בע"ז ובים המלח דלרבה לא בעי שחיקה אך בע"ז בשאר נהרות אין מחלוקת ביניהם דאף רבה מודה דבעי שחיקה ובחמץ נמי אין מחלוקת ביניהם כלל דאי בים המלח לכ"ע לא בעי פירור ואי בשאר נהרות לכ"ע בעי פירור. ואפשר עוד לצדד לומר דרב יוסף ס"ל דהיות ההשלכה לים המלח או לשאר נהרות אינו מעלה ומוריד כלל ואין הדבר תלוי אלא בממיס ולא ממיס דאי ממיס כגון חמץ אף בשאר נהרות לא בעי פירור ואי לא ממיס כגון ע"ז אף בים המלח בעי שחיקה. ולפי זה פליג ר"י עליה דרבה בתרתי בע"ז בים המלח דלרבה לא בעי שחיקה ולרב יוסף בעי שחיקה ובחמץ בשאר נהרות דלרבה בעי פירור ולרב יוסף לא בעי פירור: הכלל העולה דארבע חלוקות הם. האחת הוא חמץ בים המלח. והשנית חמץ בשאר נהרות. והשלישית ע"ז בשאר נהרות. והרביעית ע"ז בים המלח. והנה החלוקה הראשונה דהיינו חמץ בים המלח אליבא דכ"ע לא בעי פירור ואין בזה מחלוקת כלל. וכן בע"ז בשאר נהרות דהיינו החלוקה השלישית אליבא דכולי עלמא בעי שחיקה ואין בזה מחלוקת כלל. אך בחלוקה השנית דהיינו חמץ בשאר נהרות והחלוקה הרביעית דהיינו ע"ז בים המלח בהא פליגי רבה ורב יוסף. ולפי הצד הראשון שכתבנו לעיל דרב יוסף לא מיירי אלא בשאר נהרות נמצא דגם בחלוקה הרביעית דהיינו ע"ז בים המלח לא נחלקו דכ"ע לא בעי שחיקה ואין בין רבה ור"י אלא החלוקה השניה דהיינו חמץ בשאר נהרות דלרבה בעי פירור ולרב יוסף לא בעי פירור. ולפי הצד השני שכתבנו לעיל דר"י לא מיירי אלא בים המלח נמצא דהחלוקה השניה דהיינו חמץ בשאר נהרות לא נחלקו בה ולכ"ע בעי פירור ואין בין רבה לרב יוסף אלא החלוקה הרביעית דהיינו ע"ז בים המלח דלרבה לא בעי שחיקה ולר"י בעי שחיקה. ולפי הצד השלישי שכתבנו לעיל דרבה מיירי בין בים

המלח ובין בשאר נהרות נחלקו רבה ור"י בחלוקה השניה דהיינו חמץ בשאר נהרות ובחלוקה הרביעית דהיינו ע"ז בים המלח דלרבה חמץ בשאר נהרות בעי פירור ולר"י לא בעי פירור וע"ז בים המלח לרבה לא בעי שחיקה ולר"י בעי שחיקה: וראיתי להתוס' ז"ל שכתבו וז"ל ע"ז דלא ממיס בעיא שחיקה לכאורה משמע דלר"י בעי שחיקה אפילו בים המלח דמסתמא אמאי דקאמר רבה אין צריך שחיקה דהיינו בים המלח קאמר רב יוסף דבעי שחיקה ועוד אי בשאר נהרות דוקא קאמר רב יוסף דבעי שחיקה ולא בים המלח ולא פליג ארבה בע"ז אלא בחמץ א"כ מאי קאמר תניא כותיה דרב יוסף ומאי קאמר נמי שחיקה קשיא לרבה ע"כ. והנה התוספות שללו הצד הראשון שכתבנו לעיל דרב יוסף לא מיירי אלא בשאר נהרות ולא פליג ארבה כי אם בחמץ בשאר נהרות מכח ג' הכרחיות. האחד דמסתמא כי קאמר ר"י ע"ז דלא ממיס בעי שחיקה היינו במאי דקאמר רבה דלא בעי שחיקה אתא איהו למימר דכיון דלא ממיס בעי שחיקה וא"כ ע"כ דמיירי בים המלח דלרבה לא בעי שחיקה ולר"י בעי שחיקה. וההכרח השני הוא דאם איתא דלא פליג בע"ז מאי קאמר תניא כותיה דר"י ומייתי ברייתא דע"ז והלא בע"ז לא נחלקו. ותו דקאמר שחיקה קשיא לרבה ואי בע"ז לא נחלקו היכי קשיא לרבה טפי מרב יוסף והא לר"י נמי צריך לאוקומי לברייתא בשאר נהרות דוקא. אלא ודאי דלר"י בעי שחיקה אפילו בים המלח ומשום הכי קאמר תניא כותיה דר"י דתני סתמא דבעי שחיקה בע"ז וסתמא דע"ז הוא לים המלח ואפילו הכי קתני דבעי שחיקה והוי תיובתא לרבה והוצרך לדחוק לאוקומה בשאר נהרות. עוד כתבו התוספות ולפי זה לר"י בשאר נהרות לא מהני שחיקה מדקא מצריך להוליך לים המלח ע"כ. וכונתם היא דאי ר"י מיירי בים המלח ואפילו הכי בעי שחיקה ע"כ ס"ל דבשאר נהרות לא מהני שחיקה דאי אמרת דבשאר נהרות מהני שחיקה א"כ לאיזה תכלית הוזכר בע"ז הולכה לים המלח בשלמא לרבה ניחא דהולכה לים המלח מהני דלא נבעי שחיקה אך לרב יוסף דגם בים המלח בעי שחיקה אם איתא דגם בשאר נהרות מהני שחיקה אמאי מצרכינן להוליך לים המלח אלא ודאי דלר"י בשאר נהרות לא מהני שחיקה. (א"ה ועיין לעיל בפ"ח מה' עכו"ם דין ו'):

פרק ד

הלכה ג

אם קיבל עליו ישראל אחריות שאם אבד או נגנב ישלם לו דמיו ה"ז חייב לבערו וכו'.

ז"ל הריב"ש סי' ת"א ולקנות חמץ לצורך העכו"ם במעותיו של עכו"ם בחוה"מ איסור גמור הוא וכו' ולא עוד אלא שהוא עובר עליו בבל יראה לפי שכשהוא קונה אותו בשביל

העכו"ם אין העכו"ם בעל המעות קונה אותו שהרי אין ישראל זה נעשה שליח לעכו"ם ואינו זוכה בשבילו וכו'. ולא הבנתי כונת הרב בזה דהן לו יהי דיש שליחות לעכו"ם הרי עובר בבל יראה דאף דנימא דהעכו"ם בעל המעות קונה אותו מטעם דהישראל הוא שלוחו מ"מ הוה ליה חמצו של עכו"ם ביד ישראל ואחריותו עליו דעבר משום בל יראה. גם מ"ש מ"מ גם העכו"ם לא קנה אותו והרי הוא ברשות העכו"ם הראשון והוה ליה כחמצו של עכו"ם ביד ישראל כשקיבל עליו אחריות וכו' גם בזה לא ירדתי לסוף דעת הרב דלא דמי כלל לחמצו של עכו"ם ברשות ישראל וקבל עליו אחריות דהתם שניהם בעלים מיקרו זה מפני שגוף החמץ שלו וזה מפני שאחריותו עליו אבל הכא עכו"ם הראשון כיון שלקח דמיו נסתלק לגמרי והוי הפקר וישראל לא ניחא ליה דליקני שלא לעבור כמו שכתב הרב למעלה אם כן אין כאן חמצו של ישראל כלל דומה למאי דאמרינן בפרק חזקת הבתים נכסי העכו"ם הרי הן כהפקר כל המחזיק בהם קנה מה"ט דעכו"ם כיון דשקיל זוזי איסתלק וישראל לא קנה עד שיכתוב לו את השטר וה"נ דכוותה (א"ה וגם העכו"ם השני לא זכה מטעם דאין שליחות). סוף דבר שדברי הרב ז"ל מרפסן איגרי וצ"ע:

פרק ו

הלכה א

מצות עשה מן התורה לאכול מצה בליל ט"ו שנאמר בערב תאכלו מצות. מבואר בס"פ ערבי פסחים דמצה בזמן הזה דאורייתא אליבא דרבא וקי"ל כותיה (א"ה ולענין אם אכל מצה שלא כדרך הנאה אם יצא י"ח עיין מ"ש הרב המחבר לעיל פ"ה מהל' יסודי התורה). ובת"כ פ' אמור גרסינן ובחמשה עשר יום לחדש הזה חג המצות יום זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה והלא דין הוא ומה אם זה שאין טעון סוכה טעון מצה זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה ת"ל הזה חג המצות זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה ע"כ. תו גרסינן התם הזה חג הסוכות זה טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה והלא דין הוא ומה אם זה שאינו טעון מצה טעון סוכה חג המצות שהוא טעון מצה אינו דין שטעון סוכה ת"ל הזה חג הסוכות זה (חג הסוכות) טעון סוכה ואין חג המצות טעון סוכה ע"כ. וכתב הרב קרבן אהרן במאי דשנו בשני הברייתות הללו והלא דין הוא דלזה איצטריך קרא למעוטי משום דאי לאו ק"ו לא הוה אצטריך זה למעוטי דמהיכא תיתי לרבויי. ותמיהא לי מלתא דלמאי איצטריך קרא למכתב זה גבי מצה למעוטי חג הסוכות ממצה וגבי סוכה למעוטי חג המצות מסוכה לא ליכתוב אלא או זה דחג המצות או זה

דחג הסוכות ואנו ממעטים סוכה ממצה ומצה מסוכה. משום הכי כתב קרא זה גבי חג המצות ממשמעותיה דקרא מימעיט חג הסוכות ממצה דהכי קאמר הזה חג המצות יום זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה ומדאיצטריך קרא למעוטי חג הסוכות ממצה על כרחך למדנו דאין חג המצות טעון סוכה דאי אמרת בשלמא דאין חג המצות טעון סוכה משום הכי איצטריך קרא למכתב הזה למעוטי חג הסוכות ממצה משום דאי לאו דמיעטיה קרא ה"א שחג הסוכות טעון מצה מק"ו ומה אם זה שאין טעון סוכה טעון מצה זה שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה. אלא אי אמרת דחג המצות טעון סוכה לא איצטריך הזה דחג המצות למעוטי חג הסוכות ממצה דמהיכא תיתי דחג הסוכות טעון מצה דאיצטריך קרא למעוטי הא ליכא ק"ו כיון דחג המצות טעון סוכה. אלא ודאי מדמיעט קרא חג הסוכות ממצה ע"כ למדנו ג"כ שאין חג המצות טעון סוכה. וכן נמי אי הוה כתיב קרא דהזה גבי חג הסוכות היינו ממעטים חג המצות מסוכה ממשמעותיה דקרא וחג הסוכות ממצה מדאיצטריך קרא למעוטי חג המצות מסוכה וכדכתיבנא לעיל: ונראה לומר דאי לא כתב קרא הזה אלא גבי חג המצות לא הוה ממעטינן אלא חג הסוכות ממצה אבל חג המצות היינו אומרים דטעון סוכה ומאי דאצטריך קרא למעוטי חג הסוכות ממצה הוא משום דאי לא כתב קרא הזה גבי חג המצות לא היינו יודעים אם חג המצות טעון סוכה אי לא ואי חג הסוכות טעון מצה אי לא, משום דאם היינו אומרים דאין חג המצות טעון סוכה ע"כ היינו אומרים דחג הסוכות טעון מצה מק"ו ומה אם חג המצות שאינו טעון סוכה טעון מצה חג הסוכות שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה. ואם היינו אומרים דאין חג הסוכות טעון מצה ע"כ היינו אומרים דחג המצות טעון סוכה מק"ו ומה חג הסוכות שאינו טעון מצה טעון סוכה זה שטעון מצה אינו דין שטעון סוכה א"כ לא היינו יודעין באיזה מקום נאמר הק"ו אי בחג המצות או בחג הסוכות ואפשר דמספיקא היינו אומרים שחג המצות יהא טעון סוכה וחג הסוכות יהא טעון מצה. ולפי זה אם לא כתב קרא אלא הזה דגבי חג המצות הו"א דקרא לא אתא אלא ללמדנו המקום שנעשה בו הק"ו שלא נעשה אותו בחג הסוכות ויהיה טעון מצה להכי כתב הזה לומר זה טעון מצה ואין חג הסוכות טעון מצה. אבל אה"נ שנעשה הק"ו גבי חג המצות ונאמר אם חג הסוכות שאינו טעון מצה טעון סוכה חג המצות שטעון מצה אינו דין שטעון סוכה להכי כתב קרא הזה דגבי חג הסוכות ללמדנו שלא נעשה הק"ו לגבי חג המצות ואי כתב קרא הזה דגבי חג הסוכות לבד הו"א איפכא דקרא לא אתא למעוטי אלא שלא נעשה הק"ו לגבי חג המצות אבל אה"נ שנעשה הק"ו לגבי חג הסוכות ונאמר אם חג המצות שאינו טעון סוכה טעון מצה חג הסוכות שטעון סוכה אינו דין שטעון מצה לזה

כתב קרא הזה דגבי חג המצות ללמדנו שאין חג הסוכות טעון מצה ולפי זה אצטריכו תרוייהו הזה דגבי חג המצות והזה דגבי חג הסוכות (א"ה עיין בזה בהלכות שמיטה ויובל כי שם באר"ה ברייתא אחרת דוגמא לזה יע"ש בס"ד):

הלכה ב

כרכן בסיב וכיוצא בו ובלען אף ידי מצה לא יצא. (א"ה ולענין אם כרך דבר איסור בסיב ואכלו עיין בדברי הרב המחבר בפי"ד מהל' מאכלות אסורות דין י"ב):

הלכה יב

ומי שאכל מצה בערב הפסח מכין אותו מכת מרדות עד שתצא נפשו. דין זה יצא לרבינו מהא דאמרינן בירושלמי א"ר לוי האוכל מצה בע"פ כבא על ארוסתו בבית חמיו והבא על ארוסתו בבית חמיו לוקה. ונשאל הריב"ש סי' ת"ב אם האיסור הוא לבד במצה השמורה לצאת בה או בכל מצה ואם מותר לאכול מצה עשירה. והשיב הא דר"ל בכל מצה היא וזה הוא שאמרו בירושלמי רבי לא הוה אכיל לא חמץ ולא מצה. ונראה שם שהיה מתענה שהרי אמרו שם טעם אחר משום דהוה בכור ואם כן שבכל מצה אסור אבל מצה עשירה מותר וכו'. ולא ירדתי לסוף דעתו דלדידיה נמי קשה דלמה היה מתענה היה לו לאכול מצה עשירה. ופי' מכת מרדות מדרבנן כמ"ש ה"ה ועיין בתוס' ריש פ"ד דנזיר שכתבו דהא דמכת מרדות אין לה שיעור הוא דוקא כשמכין אותו על העתיד אבל כשלוקה על מה שעבר אינו לוקה יותר מארבעים יע"ש: שם **וכן אסור לאכול ערב הפסח קודם המנחה**. (א"ה עיין מה שכתב הרב המחבר פ"ו מהל' כלי מקדש דין ט'):

פרק ז

הלכה ח

ואימתי צריכין הסיבה בשעת אכילת כזית מצה ובשתיית ארבעה כוסות האלו. (א"ה בפרק ערבי פסחים אמרינן אמרי לה תרי כסי קמאי צריך הסיבה תרי כסי בתראי לא צריך הסיבה ואמרי לה איפכא והשתא דאתמר הכי ואתמר הכי אידי ואידי בעו הסיבה, ועיין בדברי הרב המחבר לקמן פ"א מהל' מגילה דין י"א מ"ש ע"ד הר"ן בזה יע"ש): סליקו להו הלכות חמץ ומצה